

Statsbidrag till studieförbund

2010 – Kriterier och fördelningsprinciper

FBR:s styrelse 2009-12-10

Folkbildningsrådet

Innehåll

Sammanfattning av bidragssystemet	4
Grundbidrag.....	4
Verksamhetsbidrag	4
Uppföljning av statsbidragsberättigad verksamhet	4
Inledning	5
Verksamhetsformer	7
Studiecirkel	7
Kulturprogram.....	8
Annan folkbildningsverksamhet.....	8
Fördelningsmodell för statsbidraget till studieförbunden	9
Grundbidrag.....	9
Verksamhetsbidrag	9
Kriterier för verksamhet som berättigar till statsbidrag	11
Ansvar och anordnarroll	11
Bidragets användning och avgränsning.....	11
Dokumentation	13
Uppföljning, utvärdering, internkontroll och kvalitet	14
Folkbildningsrådets uppföljning av studieförbundens verksamhet.....	14
Studieförbundets ansvar för internkontrollen	15
 Bilagor	
1 Förordning (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen	16
2 Folkbildningens Framsyn – en sammanfattning	18
3 Förtydligande av regler för rapportering av Studiecirkel på distans	21
4 Riktlinjer för förstärkningsbidraget inom studieförbundens verksamhet.....	22
5 Statsbidragsvillkor för anslag 25:1 Bidrag till folkbildningen 2010	
Allmänna statsbidragsvillkor	24
6 Allmänna råd vid upprättande av årsredovisning för centralt studieförbund	
avseende statsbidragsvillkorade avsnitt.....	25

Sammanfattning av bidragssystemet

Grundbidrag

60 procent av statsbidraget fördelas som ett grundbidrag.

Bidraget år 2010 beräknas på ett genomsnitt av totalt utbetalt statsbidrag, verksamhetsåren 2007 och 2008.

Verksamhetsbidrag

Det verksamhetsrelaterade bidraget innehåller tre delar:

Kulturprogrambidrag

10 procent av statsbidraget till studieförbunden avsätts till kulturprogramverksamhet.

Bidraget till kulturprogram omfördelas varje år. 2010 års bidrag beräknas utifrån antal statsbidragsberättigade kulturprogram 2008. För att undvika en urholkning av statsbidraget per program begränsas beräkningsunderlagets ökning per studieförbund respektive år till 10 procent.

Förstärkningsbidrag

12 procent av statsbidraget till studieförbunden avsätts till förstärkningsbidrag för deltagare med funktionsnedsättning samt deltagare som invandrat och har behov av språkligt stöd i svenska.

Fördelningen år 2010 grundas till $\frac{3}{4}$ delar på omfattningen av studieförbundens verksamhet med målgruppen år 2004-2005 samt till $\frac{1}{4}$ på redovisad verksamhet med målgruppen år 2008.

Verksamhetsrelaterat bidrag

18 procent av statsbidraget till studieförbunden avsätts till ett verksamhetsrelaterat bidrag. Beräkningsunderlag för bidraget är antal statsbidragsberättigade studietimmar, studiecirklar och deltagare i studiecirklar samt med halva värdet antalet arrangemang, deltagare och studietimmar i annan folkbildningsverksamhet.

Den verksamhetsrelaterade bidragsdelen år 2010 grundas på för statsbidrag godkänd verksamhet år 2008. Studieförbundens respektive andelar av verksamhetsbidragets arrangemangsdelen ligger fast mellan år 2009 och 2010.

Uppföljning av statsbidragsberättigad verksamhet

Folkbildningsrådets styrelse fattar årligen beslut om villkoren för statsbidraget till studieförbunden. Rådet följer i sitt löpande uppföljningsarbete att studieförbunden uppfyller dessa villkor. Studieförbundens förbundsstyrelser har ansvaret för att den verksamhet som bedrivs med stöd av och rapporteras som grund för statsbidraget följer såväl Folkbildningsrådets kriterier som studieförbundets interna mål och anvisningar.

Folkbildningsrådets styrelse reglerar formerna för återbetalning av statsbidrag vid felaktigt inrapporterad verksamhet.

Inledning

Villkoren för statens stöd till folkbildningen anges i *Förordningen om statsbidrag till folkbildningen* (se bilaga 1). Av förordningen framgår att:

2 §

Statens stöd till folkbildningen skall ha till syfte att

1. *stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,*
2. *bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,*
3. *bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället, och*
4. *bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.*

Verksamheter inom följande områden utgör i särskilt hög grad motiv för statens stöd:

1. *den gemensamma värdegrunden; alla människors lika värde och jämställdhet mellan könen,*
2. *det mångkulturella samhällets utmaningar,*
3. *den demografi ska utmaningen,*
4. *det livslånga lärandet,*
5. *kulturen,*
6. *tillgängligheten och möjligheterna för personer med funktionshinder, och*
7. *folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa.*

Statens stöd till folkbildningen utmärks av stor tilltro till studieförbundens förmåga att självständigt forma sin verksamhet. I *Folkbildningens Framsyn* har folkbildningens organisationer själva utvecklat sin roll i samhället och sina framtida uppgifter (se bilaga 2).

Friheten från statlig styrning ger studieförbunden möjligheter att självständigt, utifrån sina skilda profiler och idémässiga traditioner, bestämma sin inriktning. Friheten främjar också kreativitet, nytänkande och flexibilitet. Med friheten följer dock ett stort ansvar, som ytterst gäller medborgarnas rätt att veta att skattepengarna används i överensstämmelse med riksdagens beslut.

I praktiken innebär detta att studieförbunden kontinuerligt ska ta ställning till om verksamhet, som finansieras med det statliga bidraget, överensstämmer med av riksdagen beslutade syften med bidraget. För att på ett tillförlitligt sätt klara denna gränsdragning krävs förutom kriterier för statsbidragets användning även rutiner för regelbunden granskning och kontroll av verksamheten.

Kriterierna för statsbidraget till studieförbunden är utformade för att vara ett stöd i att styra ekonomiska resurser till verksamhet som ligger i linje med statens syften. De fördelningsprinciper för anslaget, som fastställs av Folkbildningsrådet, bör därför följas i studieförbundens interna fördelning av statsbidrag.

Styrelserna i studieförbundens olika enheter har det yttersta ansvaret för att den offentligt finansierade verksamheten sker i överensstämmelse med statens intentioner.

Studieförbunden är – i likhet med andra självständiga organisationer – fria att själva anordna den verksamhet de vill. De har även frihet att söka alternativa finansieringskällor i de fall där verksamheten inte överensstämmer med folkbildningsbidragets intentioner, men ändå bedöms som angelägen eller efterfrågad. Verksamhet, som inte ryms inom folkbildningsbidragets ramar, kan vara angelägen för studieförbunden att genomföra ändå.

När studieförbunden bedriver verksamhet med stöd av statsbidraget, är det en central uppgift att utgå från statens intentioner med bidraget.

I regeringens folkbildningsproposition *Lära, växa, förändra* (2005/06:192) och i riksdagens beslut anges att syftet med bidraget till folkbildningen är att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin. Genom studieförbundens verksamhet ska människor kunna påverka sin livssituation – och samhällsutvecklingen i stort. Studieförbunden kan erbjuda arenor och verktyg för att samhällsintresse kan komma till uttryck och

Folkbildningsrådet

Statsbidrag till studieförbund – kriterier och fördelningsprinciper från och med 2010

demokratins vitaliseras. Studieförbunden kan också, genom sitt sätt att arbeta, vara en demokratisk förebild, där deltagare har möjlighet att ta aktiv del i planering och genomförande. Att arbeta för att påverka människors grundläggande värderingar är en angelägen uppgift. Principerna om allas lika värde och jämställdhet mellan könen är centrala inslag i den gemensamma värdegrund som studieförbunden ska omfatta och förmedla.

Studieförbunden som kulturbärare lyfts särskilt fram. Det handlar både om att erbjuda kulturupplevelser och eget skapande. Kulturintresset ska breddas och delaktigheten i kulturlivet främjas. För att dessa syften ska kunna uppnås är det viktigt att studieförbunden fortlöpande arbetar med kvalitets- och verksamhetsutveckling. Samverkan mellan olika aktörer inom kulturområdet ska eftersträvas och den lokala amatörkulturen ägnas särskild uppmärksamhet. Att kulturintresset ska breddas kan tolkas som en särskild ambition att människor ska ges möjlighet att tänja sina gränser, när det gäller att uppleva och utöva kultur.

Studieförbunden ska möta det mångkulturella samhällets utmaningar genom att främja ömsesidig kunskap och förståelse mellan olika etniska, religiösa och kulturella grupper i samhället. En annan viktig målgrupp för studieförbundens insatser är de i Sverige erkända nationella minoriteterna.

Studieförbundens omfattande verksamhet med personer med funktionsnedsättning är av stor betydelse. Hög kompetens kring funktionsnedsättning är nödvändig, liksom medvetenhet om grundtillgänglighet, bemötande och individuella anpassningar.

Det finns en tydlig fördelningspolitisk ambition i syftena med statsbidraget. Det står uttryckligen att stödet till folkbildningen ska bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja utbildnings- och bildningsnivån i samhället. Personer från studieovana miljöer ska intresseras för fortsatta studier. Det är viktigt att framhålla att de grupper som här avses kanske inte är de som i första hand självmant söker sig till folkbildningen.

I praktiken ska den fördelningspolitiska ambition som uttrycks i statens syften med bidraget till folkbildningen få återverkningar i de dagliga prioriteringar som enskilda studieförbundsavdelningar gör.

Verksamhetsformer

Statsbidraget till studieförbunden grundas på tre olika verksamhetsformer:

- studiecirkel
- kulturprogram
- annan folkbildningsverksamhet

Att studieförbundet är anordnare av verksamheten ska tydligt framgå i såväl inbjudan som vid genomförandet av studiecirkel, kulturprogram och annan folkbildningsverksamhet.

Studiecirkel

Folkbildningsförordningen anger att studiecirkelverksamhet med gemensamma, planmässigt bedrivna studier är basen för statsbidraget till studieförbunden.

Studiecirkeln ska kännetecknas av att:

- den är öppen för alla, utan krav på förkunskaper,
- deltagaren avgör själv om han/hon vill delta,
- deltagarna har inflytande över innehåll och upplägg,
- den leder till ett lärande vars syfte är utveckling och förändring,
- kunskap söks gemensamt och samtal och diskussion är en viktig del,
- det finns tid för reflektion och eftertanke mellan sammankomsterna,
- det finns studiematerial med studieplan eller en av gruppen utarbetad skriftlig arbetsplan där någon form av studiematerial ingår,
- ledaren är godkänd av studieförbundet och har fått introduktionsutbildning.

Studiecirkeldeltagare ska få sådan information att de:

- vet att de deltar i en studiecirkel,
- vet vilket studieförbund som anordnar cirkeln de deltar i,
- har möjlighet att ta ansvar för sitt lärande.

Studiecirkeln är definitionsmässigt en liten grupp människor som utifrån sina behov och intressen söker kunskap. En studiecirkel kan bedrivas med enbart fysiska möten, en kombination av fysiska möten och distansstudier eller i sin helhet på distans (se bilaga 3).

En studiecirkel består av minst tre personer som under minst tre sammankomster och minst nio studietimmar gemensamt söker kunskap. Cirkelledaren som kan vara en av dessa tre är godkänd av studieförbundet. Möjligheterna att föra ett samtal, där alla kan komma till tals, sätter gränsen för antalet deltagare i cirkeln. Antalet deltagare måste också vara rimligt utifrån deltagarnas behov och förmåga. I ett lärande perspektiv är en gruppstorlek på högst tolv personer att föredra. Cirkel med fler än tolv deltagare ska kunna motiveras av studieförbundet. För att räknas som deltagare i cirkeln förutsätts närvaro vid minst tre cirkelsammankomster, varav minst en gång vid de tre första sammankomsterna.

Studiecirkeln riktar sig till ungdomar och vuxna. För att räknas som deltagare i en studiecirkel måste deltagaren under året fylla minst 13 år. För tonåringar och vuxna är studiecirkeln en utmärkt arbetsform. Däremot ska renodlad barnverksamhet inte förekomma i statsbidragsberättigad studiecirkelverksamhet.

En studietimme omfattar 45 minuter och nio studietimmar är minimum för att cirkeln ska vara berättigad att utgöra underlag för statsbidrag. För att ge utrymme för fördjupning och reflektion mellan sammankomsterna arbetar studiecirkeln under en längre tid och vid minst tre sammankomster. Maximalt gäller tre sammankomster om vardera fyra studietimmar per vecka.

För varje enskild deltagare gäller att maximalt åtta timmar per dag fördelade på minst två cirkel kan rapporteras som underlag för statsbidrag. Av studieförbundet planlagd studiecirkel får pågå högst 40 veckor per år.

Folkbildningsrådet

Statsbidrag till studieförbund – kriterier och fördelningsprinciper från och med 2010

Totala antalet studietimmar i en cirkel utgår från deltagarnas studieförutsättningar och behov, vad som är lämpligt samt vad som är ekonomiskt försvarbart. Inom ramen för gällande bidragskriterier får gruppens behov avgöra antalet sammankomster och antalet timmar per sammankomst. För studiecirkel med en hög timnivå har avdelningen eller motsvarande ett särskilt ansvar att förvissa sig om att cirkelledaren och deltagarna känner till och arbetar efter de riktlinjer som staten och Folkbildningsrådet angivit.

Kulturprogram

Med kulturprogram avses föreläsning, teater, sång, musik, dans, dramatisk framställning, filmvisning eller utställning som framförs eller visas för publik. Programmen ska ha en sådan utformning i tid och rum att de bidrar till att skapa delaktighet, upplevelse och eftertanke. Ett kulturprogram, som rapporteras för statsbidrag pågår i minst 30 minuter. Kulturprogram genomförs vid ett givet tillfälle och med alla deltagare fysiskt närvarande. Kulturprogram kan inte ges på distans.

Studieförbundets roll som anordnare av ett kulturprogram ska tydligt framgå vid inbjudan till och genomförande av varje program. Studieförbundet kan samverka med bland annat sina medlemsorganisationer vid genomförandet av kulturprogram men program, som rapporteras som underlag för statsbidrag, har studieförbundet anordnaransvaret för.

Vid varje kulturprogram ska det finnas en företrädare för studieförbundet närvarande. Denne ansvarar för programmets genomförande och rapportering.

Ett kulturprogram kan innehålla flera inslag med olika medverkande. Ett sammanhållet program som vänder sig till samma publik redovisas som ett program även om det finns flera medverkande eller fler kulturformer i det. För att redovisas som olika arrangemang under samma dag ska programmen vara tydligt avgränsade i tid och rum. De ska också vara planerade och annonserade som olika program och inte i efterhand delas upp.

Utställningar kan endast rapporteras en gång per plats den visas, oavsett visningstidens längd.

Studieförbunden har ansvar för att klargöra målen för kulturprogramverksamheten. Ideologisk profilering, förmågan att nå nya grupper, att skapa arbetstillfällen för kulturarbetare och publika möten med professionell kultur är angelägna utgångspunkter liksom att bereda amatörer möjlighet att framträda för publik. Samverkan med lokala och regionala kulturinstitutioner kan vara en del av inriktningen på verksamheten.

Annan folkbildningsverksamhet

Statsbidragsberättigad folkbildningsverksamhet kan genomföras i annan form än studiecirkel och kulturprogram. I annan folkbildningsverksamhet kan studieförbunden genomföra folkbildande verksamhet i friare och flexibla former. Verksamheten måste dock motsvara de generella kvalitetsambitioner som såväl studieförbunden själva som riksdag och regering ger uttryck för. Verksamhet i annan form ska ge studieförbunden möjlighet att pröva nya former och utveckla nyskapande folkbildningsverksamhet. Studieförbundet ska godkänna både arbetets inriktning och gruppens ledare och det är viktigt att anordnarskapet är tydligt.

Sammankomsterna i annan folkbildningsverksamhet kan vara längre och genomföras tätare än i studiecirkel. Antalet sammankomster kan vara en eller flera. Exempel på verksamheter är ”pröva på dagar” och helgkurser.

Tre deltagare, inklusive ledaren, är minimum för annan folkbildningsverksamhet, som rapporteras som grund för statsbidrag. Deltagarna kan vara fler än vad som rekommenderas för studiecirkeln. Deltagarna kan också vara yngre än 13 år men studieförbundet ska ta ställning till hur statens syfte med statsbidrag till folkbildningen uppfylls i verksamhet som riktar sig till yngre barn.

Fördelningsmodell för statsbidraget till studieförbunden

Statsbidraget till studieförbunden ska ge studieförbunden goda förutsättningar att, utifrån egna värderingar och höga kvalitetsambitioner, arbeta långsiktigt och med inriktning på egna mål och med hög kvalitet. Att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin, utjämna utbildningsklyftor, bredda intresset för kultur samt göra det möjligt för människor att påverka sin egen livssituation är centrala uppgifter. Studieförbunden har ett särskilt ansvar för att själva identifiera och nå de målgrupper som är relevanta för att uppnå syftena med statsbidraget.

Grundbidrag

Grundbidraget ska medverka till att ge studieförbunden möjligheter att arbeta mot sina mål och leva upp till de förväntningar som riksdag och regering givit uttryck för.

Genom grundbidraget ges studieförbunden stabila arbetsförutsättningar över tid samtidigt som det skapas förutsättningar för långsiktiga satsningar där varje studieförbunds profil och ideologiska särart kan tydliggöras. Studieförbunden uppmanas att utifrån egna mål fokusera på frågor som till exempel vilka målgrupper man vill nå, vilka ämnen man vill lyfta fram och vilka pedagogiska kvaliteter man vill erbjuda.

Till grundbidrag avsätts 60 procent av statsbidraget. Beräkningsunderlag för bidraget år 2010 är ett genomsnitt av utbetalt statsbidrag år 2007-2008. Förstärkningsbidraget räknas dock inte med i beräkningsunderlaget.

Verksamhetsbidrag

Studieförbunden bör vara lyhörda för att möta omvärldsförändringar och göra anpassningar utifrån nya förutsättningar och nya behov av folkbildning. Verksamhetsbidraget innehåller tre delar: kulturprogrambidrag, förstärkningsbidrag och verksamhetsrelaterat bidrag.

Kulturprogrambidrag

Riksdag och regering har i anslutning till nuvarande kulturpolitiska mål uttryckt att folkbildningen bör kunna spela en central roll för att uppnå dessa. De höga förväntningarna på studieförbunden följs upp i förordningen för statsbidrag till folkbildningen, där ett av syftena är att bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Kulturprogramverksamhetens ställning ska stärkas och studieförbunden ges bättre förutsättningar att förändra och utveckla verksamheten. Verksamhetsåret 2007 infördes ett särskilt bidrag till kulturprogramverksamhet i studieförbunden vilket innebär att 10 procent av statsbidraget avsätts till kulturprogram.

Bidraget till kulturprogram år 2010 fördelas utifrån genomförda kulturprogram år 2008. För att undvika en urholkning av statsbidraget per program kommer beräkningsunderlagets ökning per studieförbund respektive år att begränsas till 10 procent.

Förstärkningsbidrag

Enligt förordningen om statsbidrag till folkbildningen utgör tillgängligheten och möjligheterna för personer med funktionshinder att delta i verksamheten samt det mångkulturella samhällets utmaningar i särskild hög grad motiv för statens stöd till folkbildningen.

För att täcka vissa merkostnader infördes år 2007 ett förstärkningsbidrag, som ersatte det tidigare målgruppsbidraget. Verksamhet med prioriterade målgrupper berättigar i sig inte till förstärkningsbidrag. Det ingår i studieförbundens grunduppdrag att utifrån sitt samlade stöd från staten rikta resurserna på ett sådant sätt att verksamhet för dessa målgrupper prioriteras.

Förstärkningsbidraget innebär att 12 procent av statsbidraget avsätts för att täcka vissa merkostnader för studieförbundens särskilda insatser för deltagare med funktionsnedsättning samt deltagare som har invandrat.

Fördelningen år 2010 grundas till $\frac{3}{4}$ delar på omfattningen av studieförbundens verksamhet med målgruppen år 2004-2005 samt till $\frac{1}{4}$ på redovisad verksamhet med målgruppen år 2008 där verksamhet med deltagare med funktionsnedsättning värderas till $\frac{2}{3}$ och verksamhet ned invandrade värderas till $\frac{1}{3}$. Förstärkningsbidrag ska kunna utgå för merkostnader i samtliga tre verksamhetsformer.

Folkbildningsrådet

Statsbidrag till studieförbund – kriterier och fördelningsprinciper från och med 2010

Förstärkta insatser kan till exempel vara anpassning av information och studiematerial, tolk, hjälpledare, anpassning i studielokalen och särskilda ledarutbildningar för målgrupperna.

De förstärkta insatserna ska vara direkt knutna till studieförbundens verksamhet. Insatser för exempelvis ökad tillgänglighet, som faller under det ansvar som kommuner och landsting har, kan alltså inte utgöra underlag för bidrag.

Villkor för att erhålla förstärkningsbidrag är att studieförbundet har ett av förbundsstyrelsen godkänt och i organisationen förankrat policydokument som anger studieförbundets ambitionsnivå för studieförbundets verksamhet för personer med funktionsnedsättning samt personer som har invandrat.

Bidraget fördelas som förskott till studieförbundet utifrån tidigare verksamhet. Studieförbundet centralt svarar för kostnadsredovisning av insatserna. Studieförbundet ska även redovisa antalet personer som kommit i fråga för förstärkta insatser. Enskilda deltagare ska kunna få sina behov tillgodosedda utan att tillfrågas och bedömas av studieförbundet. Den enskildes integritet kan därmed respekteras och skyddas.

För personer som har invandrat kan förstärkningsbidraget täcka eventuella merkostnader som kan uppkomma för att personer med bristande kunskaper i svenska ska kunna delta i studieförbundets allmänna verksamhetsutbud.

Se vidare bilaga 4 *Riktlinjer för förstärkningsbidraget inom studieförbundens verksamhet*.

Verksamhetsrelaterat bidrag

Den verksamhetsrelaterade bidragsdelen uppgår till 18 procent av det totala statsbidraget och beräknas genom en sammanvägning av flera mätbara enheter: antalet studiecirkel, deltagare och studietimmar i studiecirkel samt med halva värdet antalet arrangemang, deltagare och studietimmar i annan folkbildningsverksamhet.

Den verksamhetsrelaterade bidragsdelen år 2010 grundas på för statsbidrag godkänd verksamhet år 2008. Studieförbundens respektive andelar av verksamhetsbidragets arrangemangsdelen ligger fast mellan år 2009 och 2010.

Kriterier för verksamhet som berättigar till statsbidrag

Ansvar och anordnarroll

Studieförbundets förbundsstyrelse är ansvarig för att den verksamhet som bedrivs med stöd av, och rapporteras som grund för, statsbidrag följer både internt angivna mål och anvisningar samt Folkbildningsrådets kriterier.

Folkbildningsanslaget är ett verksamhetsrelaterat bidrag som avser att stödja viss verksamhet. Av studieförbundens årsredovisningar ska verksamhetens utveckling i förhållande till målen tydligt framgå.

Inom studieförbundet ska det finnas en av förbundsstyrelsen godkänd lokal organisation, som:

- har egen ekonomisk förvaltning och redovisning,
- godkänner och utbildar ledare,
- genomför verksamhet i enlighet med förbundets egna mål och anvisningar samt Folkbildningsrådets kriterier.

Statsbidraget ska användas till kostnader som är direkt förbundna med folkbildningsverksamheten. Studieförbundens verksamheter riktar sig till allmänheten genom öppen, programförd verksamhet eller genomförs i samverkan med medlemsorganisationer, andra organisationer, föreningar och enskilda grupper, men endast studieförbundet kan vara anordnare av statsbidragsberättigad folkbildningsverksamhet. Studieförbundet kan alltså inte överlåta anordnarskapet till sin samverkanspart och inte heller schablonmässigt förmedla bidrag till en samverkande organisation. Eventuell ersättning till samverkande organisation ska stå i relation till redovisade och verifierade kostnader, som är direkt knutna till folkbildningsverksamheten.

För att tydliggöra studieförbundets roll som anordnare av folkbildningsverksamhet ska studieförbundets namn presenteras vid inbjudan till och genomförande av all verksamhet. Studieförbundet bör också ta emot anmälningarna till verksamheten på så sätt att man som anordnare kan ge svar på frågor och förvissa sig om att deltagandet är fritt och frivilligt och att deltagarna vet vilket studieförbund som är anordnare.

I anordnarskapet ligger ett pedagogiskt ansvar. Förordningen anger tydligt att det i all verksamhet ska finnas en godkänd ledare. Ledaren godkänns av anordnaren enligt de kriterier som gäller för godkännande av ledare i respektive verksamhet. Ledarnas kunskap om studieförbundet, om folkbildningens idé och särart, folkbildningens pedagogik samt ämneskunskaper är viktiga områden att beakta. Studieförbundet ansvarar för att cirkelledare är insatta i vilka villkor som gäller för statsbidragsberättigad folkbildningsverksamhet.

Bidragets användning och avgränsning

Den fria och frivilliga folkbildningen förutsätter varje människas frihet att själv välja ämne, grupp och tidpunkt för sina studier. Varje lärsituation som rymmer någon form av obligatorium är därmed utesluten som underlag för statsbidragstilldelning. Utbildning, som genomförs på någons uppdrag och som riktar sig till en avgränsad målgrupp med skyldighet att delta, är inte bidragsgrundande. Verksamhet som tillkommit efter ett anbudsförfarande är inte godkänd som underlag för statsbidrag till studieförbunden.

Verksamhet där någon annan ställer krav på deltagaren att lära vissa moment, delta i viss verksamhet eller under viss tid, är inte statsbidragsberättigad. Detsamma gäller om deltagandet är en förutsättning för uppbärande av ekonomisk ersättning. Det kan till exempel handla om verksamheter inom socialtjänstens, försäkringskassans eller arbetsförmedlingens ansvarsområden.

Verksamhet som annan huvudman än studieförbunden har ansvar och uppbär statsbidrag för, ska inte finansieras av folkbildningsanslaget, till exempel:

- grund- och gymnasieskola samt kommunal vuxenutbildning,
- verksamhet enligt Lagen om stöd och service till funktionshindrade (LSS),
- verksamhet inom Migrationsverkets ansvarsområde,
- svenska för invandrare.

Folkbildningsrådet

Statsbidrag till studieförbund – kriterier och fördelningsprinciper från och med 2010

Riksdag och regering har i folkbildningsförordningen fastställt att: ”Statsbidrag får inte användas till verksamheter med kommersiellt syfte.” Studieförbundet kan givetvis ta ut en deltagaravgift men verksamheten ska inte bedrivas i syfte att ge vinst.

Studier som ingår i personalutbildning och aktiviteter som är ett led i vårdprogram ska inte finansieras via folkbildningsanslaget. Det gäller här att hitta gränsen mellan det som är företags/förvaltningens ansvar och studieförbundets roll. En arbetsgivare kan vara positiv till personalens deltagande i studiecirkelverksamhet som anordnas av ett studieförbund. Det kan innebära att man ger möjligheter att delta på arbetstid och/eller att man betalar deltagaravgiften. Deltagandet måste dock alltid vara fritt och frivilligt.

För människor som bor på institutioner kan studieförbunden erbjuda folkbildningsverksamhet. Denna verksamhet måste vara skild från institutionens ordinarie verksamhet eller vårdprogram och studieförbundet har helt och fullt anordnaransvar. Det som sagts ovan om informationsansvar, pedagogiskt ansvar och ekonomiskt/administrativt ansvar, gäller särskilt här. Begreppet fritt och frivilligt innebär frihet för deltagarna både att välja studieförbund och att fatta beslut om att delta eller avstå från deltagande. Institutionens personal kan på sin arbetstid inte fungera som ledare i verksamhet som rapporteras som underlag för statsbidrag.

Ibland erbjuds studieförbunden att inom folkbildningsuppgiften bedriva verksamhet inom musikskolor, kulturskolor och fritidsgårdar. Ansvaret för sådan verksamhet kan inte vara delat. Om studieförbundet går in som anordnare, verksamheten rapporteras och statsbidrag används har studieförbundet det totala ansvaret för pedagogik, ekonomi och administration.

Folkbildningen har en stor och viktig uppgift inom det livslånga lärandet. Människor söker sig ofta till folkbildningen för att lära sig något, få ett ökat välmående och ingå i en social gemenskap. Många deltagare söker ny kunskap och kompetens. Riksdagens kulturutskott har markerat att ”verksamhet inom kompetensgivande studiecirkel så långt det är möjligt bör präglas av samma synsätt som är utmärkande för studiecirkelverksamheten i övrigt”. För den som har deltagit i en studiecirkel och vill ha ett formellt kompetensbevis på sina kunskaper kan detta ske inom det offentliga skolväsendet genom en kunskapsprövning som ger betyg. Studieförbunden har ett nära samarbete med föreningslivet, i första hand sina medlems- och samarbetsorganisationer. Att utveckla och stödja ledares och medlemmars kunskapsutveckling med folkbildningens arbetsformer är en viktig del i studieförbundets profil och identitet.

Medlemsorganisationer kan inte vara *formella* anordnare av folkbildningsverksamhet i folkbildningsförordningens mening, det vill säga verksamhet som rapporteras som underlag för statsbidrag. Studieförbunden är ansvariga för den verksamhet som genomförs och redovisas tillsammans med medlems- och samverkande organisationer.

I folkbildningspropositionen uttrycks tydligt att statsbidraget inte får användas till att ”anordna en verksamhet i största allmänhet”. Vidare fastslås följande:

Statsbidraget får inte fungera som ett allmänt verksamhets- eller organisationsstöd, som kan användas av föreningar och organisationer för att finansiera den egentliga verksamheten.

Detta innebär att *reguljär föreningsverksamhet* aldrig kan redovisas som folkbildningsverksamhet. Exempel på reguljär föreningsverksamhet är styrelsesammanträden, föreningsmöten, kommittésammanträden, valberedningssammanträden och liknande. Verksamhet som syftar till utövande av lek, spel och idrott samt produktion/tillverkning kan inte rapporteras som statsbidragsberättigad studiecirkel.

Studieförbundens verksamhet är behovs- och deltagarstyrd. Det är studieförbunden själva som – utifrån samhällets stöd till en fri och frivillig folkbildningsverksamhet – ska forma målen för verksamheten. Viktigt är att studieförbunden, som anordnare av verksamheten, är på det klara med vad verksamheten ska kännetecknas av enligt riksdagens beslut.

Verksamheten ska vara sådan att:

- Den stöder och stimulerar ett idéburet studiearbete i folkrörelser och föreningar.
- Den inriktar sig särskilt på dem som har kortare utbildningserfarenheter.
- Den medverkar till människors ökade delaktighet i samhället.
- Den medverkar till utveckling av folklig kultur.

Folkbildningsrådet

Statsbidrag till studieförbund – kriterier och fördelningsprinciper från och med 2010

Frågor om avgränsning vad gäller bidragsgrund för statsbidrag har stark koppling till frågor om etiken i folkbildningsarbetet. Frågan om studieförbundens anordnaransvar tas årligen upp när Folkbildningsrådet fastställer statsbidragsvillkor för kommande verksamhetsår.

Studieförbunden har ett ansvar för fortlöpande dialog om etiska vägval och gränsdragningar i folkbildningsarbetet. Etikdialogen behöver föras på både nationell och lokal nivå. Studieförbunden har ansvar för att initiera och stimulera dialogen i och mellan studieförbundens lokala enheter.

Dokumentation

Arbetet i studiecirkel eller annan folkbildningsverksamhet ska dokumenteras genom en närvarolista, som förs vid varje sammankomst. Uppgifter som ligger till grund för statsbidrag och redovisas i STUV-systemet ska framgå av närvarolistan. Cirkelledaren/gruppledaren och i förekommande fall vikarie ska med sin namnteckning intyga riktigheten av uppgifterna.

Kulturprogram dokumenteras genom en rapport som ska innehålla de uppgifter som redovisas i STUV-systemet för statsbidrag. Ansvarig och vid

programmets genomförande närvarande företrädare för lokalavdelningen ska med sin namnteckning intyga att uppgifterna är korrekta.

Närvarolistan och kulturprogramrapporten är att betrakta som juridiska dokument och underlag för genomförd samhällsstödd verksamhet, vid en eventuell granskning.

Uppföljning, utvärdering, internkontroll och kvalitet

I folkbildningspropositionen 2005/06:192 uttrycks att folkbildningen står fri från staten, vilket innebär att folkbildningen tilldelats vittgående befogenheter att själv förvalta mycket stora resurser i form av statsbidragsmedel. Studieförbunden har alltså en stor frihet att själva forma sitt arbete, men det är en frihet under ansvar. Om verksamheten inte uppfyller de krav som ställs och organisationerna inte bedriver verksamhet med hög kvalitet minskar förtroendet för folkbildningen. Folkbildningsrådet har i sitt arbete starkt fokus på det utvärderings- och uppföljningsarbete som pågår inom studieförbunden.

Utifrån syftet med statsbidraget, folkbildningsförordningen, Folkbildningsrådets kriterier och fördelningsprinciper för statsbidrag samt villkor för statsbidrag ska studieförbunden formulera sina mål för verksamheten och följa upp dessa.

Utvärdering av folkbildningsverksamheten sker på tre nivåer; av studieförbunden själva, av Folkbildningsrådet och av staten. Planering och genomförande av uppföljning och utvärdering av studieförbundsverksamheten ställer stora krav på studieförbundens lokala enheter.

Studieförbundens arbete med uppföljning och utvärdering av verksamheten är en del av kvalitetsarbetet. Folkbildningspropositionen uttrycker att en ökad fokusering på kvalitetsfrågorna i studieförbunden är en prioriterad uppgift som långsiktigt gynnar organisationernas inre utveckling. Studieförbunden centralt har ett ansvar för att det lokala uppföljnings- och utvärderingsarbetet kommer till stånd bland annat genom att erbjuda utbildning för såväl anställda som förtroendevalda.

Studieförbunden har flera olika perspektiv att beakta när kvaliteten i verksamheten ska följas upp, exempelvis anslagsgivarens syfte, studieförbundets egen profil, medlemsorganisationers vilja och deltagarnas önskemål.

Folkbildningsrådets uppföljning av studieförbundens verksamhet

Villkoren för statens stöd till folkbildningen samt specifika statsbidragsvillkor för studieförbunden.

finns reglerade i förordningen om statsbidrag till folkbildningen. Vidare finns specifika krav på uppföljning och resultatredovisning angivna i regeringens riktlinjer till Folkbildningsrådet som utfärdas årligen.

Folkbildningsrådet ska följa upp verksamheten i förhållande till statens syften med stödet till folkbildningen och de villkor som rådet har föreskrivit för att statsbidrag ska utgå till studieförbunden. Rådet följer också upp hur studieförbunden arbetar med egenkontroll och uppföljning av rapporterad verksamhet samt effekterna av vidtagna åtgärder. Folkbildningsrådet uppmärksammar även hur studieförbunden utvecklar sitt interna kvalitetsarbete. I Folkbildningspropositionen (2005/06:192) anges att Folkbildningsrådet ska få en starkare roll när det gäller kvalitetssäkring av folkbildningsverksamheten och även rätt att återkalla statsbidrag till verksamhet som inte uppfyller statens villkor.

Varje år samlar Folkbildningsrådet in, bearbetar och analyserar statistik och annat material. Representanter för Folkbildningsrådet deltar i studieförbundens årsstämmor och motsvarande. Möten med studieförbundens ordföranden och rektorer genomförs regelbundet för återkoppling av gemensamma aktuella frågor av uppföljningskaraktär. Folkbildningsrådet besöker studieförbundens förbundsledningar och ett tiotal lokalavdelningar i studieförbunden varje år. Rådet kontrollerar också att studieförbunden årligen upprättar och sänder in de dokument som anges i statsbidragsvillkoren. En närmare genomgång och analys av dessa dokument görs inför besöken i studieförbunden. Vidare beslutar Folkbildningsrådets styrelse om särskilda uppföljningsinsatser avseende studieförbunden. Folkbildningsrådet genomför även regelbundet nationella utvärderingar som belyser hur syftet med statsbidraget uppnått.

Folkbildningsrådets styrelse reglerar formerna för återbetalning av statsbidrag vid felaktigt inrapporterad verksamhet. Studieförbundsavdelning, som felaktigt rapporterar underlag för bidragsberättigad verksamhet, ska betala tillbaka den del av erhållet statsbidrag som baserats på den felaktiga rapporteringen till sitt förbund. Nytt rapporteringsunderlag inlämnas till Folkbildningsrådet som justerar beräkningsunderlaget för kommande statsbidragsfördelning. Felaktigt utbetalt statsbidrag ska återbetalas till Folkbildningsrådet.

Studieförbundets ansvar för internkontrollen

Studieförbundets förbundsstyrelse har ansvaret för att den verksamhet som bedrivs med stöd av och rapporteras som grund för statsbidraget följer såväl Folkbildningsrådets kriterier som studieförbundets interna mål och anvisningar. Folkbildningsrådets styrelse har beslutat att studieförbunden ska:

- ha av förbundsstyrelsen fastställt dokument om riktlinjer för folkbildningsverksamheten inom studieförbundet. Krav på innehåll/områden i dokumentet tydliggörs i statsbidragsvillkoren (se bilaga 5). Riktlinjerna ska leda till samsyn inom studieförbunden,
- utbilda förtroendevalda och anställda kring studieförbundets ansvar och anordnarroll,
- varje år granska minst 5 procent av verksamheten i studietimmar räknat,
- årligen lämna särskild redovisning om planerad och genomförd internkontroll till Folkbildningsrådet.

Ett systematiskt arbete med egenkontroll av verksamheten förutsätter tydliga mål eller direktiv från förbundsledningen och konsekvent uppföljning av målen. Vidare ska resurser för utbildning kring metoder för egenkontroll och olika stöd som dokument, tillgång till rådgivare och erfarenhetsutbyte stärkas inom studieförbunden. Studieförbundets granskning ska utöver kontakt och kvalitetsdiskussion med den avdelning/enhet som svarat för verksamheten innehålla en administrativ granskning, verksamhetsgranskning samt återkoppling och eventuell justering av verksamhet rapporterad för statsbidrag.

Verksamhet som i granskning befunnits felaktigt rapporterad för statsbidrag, rapporteras till Folkbildningsrådet. I vissa fall kan återbetalning av på felaktiga grunder utbetalda statsbidrag bli aktuellt.

Bilaga 1

Förordning (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen

(med kompletteringar 1992:737, 1998:973, 2000:1451 samt 2006:1499)

Inledande bestämmelser

1 § Statsbidrag kan enligt denna förordning lämnas till folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

Frågor om sådana bidrag prövas av Folkbildningsrådet.

Folkbildningsrådet skall även fullgöra andra uppgifter enligt denna förordning.

Statsbidragets syften

2 § Statens stöd till folkbildningen skall ha till syfte att

1. stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,
2. bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,
3. bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället, och
4. bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Verksamheter inom följande områden utgör i särskilt hög grad motiv för statens stöd:

1. den gemensamma värdegrunden; alla människors lika värde och jämställdhet mellan könen,
2. det mångkulturella samhällets utmaningar,
3. den demografi ska utmaningen,
4. det livslånga lärandet,
5. kulturen,
6. tillgängligheten och möjligheterna för personer med funktionshinder, och
7. folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa.

Folkbildningsrådets uppgifter

3 § Folkbildningsrådet skall besluta vilka som skall få statsbidrag enligt denna förordning och fördela tillgängliga medel mellan dem.

Folkbildningsrådet skall varje år lämna årsredovisning och budgetunderlag till regeringen. Rådet skall härvid följa de föreskrifter och anvisningar som regeringen meddelar.

Rådet skall kontinuerligt följa upp och utvärdera verksamheten i förhållande till de syften som anges i 2 § och de villkor som föreskrivits för att statsbidrag skall utgå.

4 § Rådet skall lämna regeringen sådana sakuppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljning och utvärdering, i enlighet med de föreskrifter och anvisningar som regeringen meddelar.

Villkor för statsbidrag

5 § Verksamheten skall ha den inriktning som anges i 2 § första stycket.

Statsbidrag får inte användas till verksamheter med kommersiellt syfte.

Särskilda villkor för statsbidrag till folkhögskolor

6 § En folkhögskola skall ha en ansvarig styrelse. Styrelsen får vara gemensam för flera folkhögskolor.

Allmänna kurser, avsedda främst för dem som saknar grundskole- och gymnasieutbildning, skall årligen utgöra minst 15 procent av verksamheten. Till en allmän kurs som ger en behörighet motsvarande den som kan fås genom det offentliga skolväsendet får endast den antas som fyller 18 år senast under det kalenderår kursen börjar, eller är äldre. Utan hinder härav får en folkhögskola till undervisningen anta en yngre elev som går ett individuellt program i gymnasieskolan.

7 § Undervisningen skall vara avgiftsfri.

Särskilda villkor för statsbidrag till studieförbund

8 § Studiecirkelverksamhet med gemensamma, planmässigt bedrivna studier skall utgöra basen för verksamheten.

I varje studiecirkel eller kulturaktivitet skall det finnas en ledare som är godkänd av en lokal studieförbundsavdelning.

Beslut om statsbidrag

9 § Beslut om statsbidrag skall innehålla uppgifter om bidragsbeloppet, de villkor som är förenade med bidraget och ordningen för utbetalning.

Återkrav

9 a § Folkbildningsrådet får besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ett statsbidrag om

1. mottagaren av statsbidraget genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att statsbidraget har lämnats felaktigt eller med för högt belopp,
2. statsbidraget av något annat skäl än vad som sägs i 1 har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta,
3. statsbidraget inte används för det ändamål det har beviljats, eller 4. villkor i beslutet om statsbidrag inte har följts.

Revision

10 § Staten skall beredas möjlighet att utse en revisor i Folkbildningsrådet. Folkbildningsrådet skall ersätta staten för kostnaderna för denna revision.

Överklagande

11 § Folkbildningsrådets beslut i bidragsärenden får inte överklagas.

Bilaga 2

Folkbildningens Framsyn – en sammanfattning

Ett framsynsarbete med brett engagemang

I Folkbildningens Framsyn presenteras en samlad bild av folkbildningens roll och uppgifter inför 2010-talet. Grunden för framsynsdokumentet är ett omfattande rådslagsarbete i studieförbund och folkhögskolor, ett arbete som har utmärkts av stort intresse och engagemang. Totalt har 117 rådslag med 7 – 8 000 deltagare genomförts.

Inom Folkbildningsrådet har en särskild planeringsgrupp lett arbetet med framsynen. Föreliggande slutdokument har varit föremål för en bred remissbehandling inom folkbildningens organisationer.

Folkbildningens idéer möter en ny tid

Folkhögskolor och studieförbund möter framtiden med en idégrund som starkt betonar bildningens egenvärde, frihet, frivillighet och samspelet mellan människor.

Det livslånga, livsvida och livsdjupa lärandet visar vägen in i framtiden.

Ett globalt och pluralistiskt samhälle gör att etablerade institutioner och traditionella synsätt kommer att utmanas och ifrågasättas.

Framsynsdokumentet utgår från ett perspektiv där folkbildningens organisationer – utifrån sina skilda profiler, men med en gemensam idégrund – spelar en aktiv roll för att forma framtidens samhälle.

Demokratisk utveckling och förnyelse

Utveckling och förnyelse av demokratin är ett överordnat uppdrag för svensk folkbildning. Folkbildningen ska stimulera till ökat demokratiskt engagemang i samhället. Genom ett utvecklat deltagarinflytande är folkbildningen i sig en skola i demokrati.

Framtidens folkbildning eftersträvar en dynamik, där den praktiska pedagogiken, med sina medborgarbildande inslag, möter deltagarens behov av individuell kompetensutveckling och personlig utveckling. I detta demokratiarbete ska det gränsöverskridande perspektivet, det egna skapandet och det reflekterande samtalet betonas.

Aktiva insatser för ökad jämställdhet i samhället är en grundläggande demokratisk fråga och ska därför ha högsta prioritet.

Folkbildningens organisationer ska tydligare än i dag verka som inspiratörer för ett nyskapande folkrörelse- och föreningsliv.

Folkbildning med alla – för minskade klyftor

Folkhögskolor och studieförbund ska ytterligare skärpa sina insatser för att nå utsatta människor och grupper.

Folkbildningen ska vara en möjlighet för alla människor, med en klar ambition att motverka diskriminering och klyftor i fråga om utbildning, genus, sexuell läggning, religion, etnicitet och mellan generationer.

Folkbildningen ska göra det möjligt för deltagarna att växa som människor och påverka samhället. Studieförbund och folkhögskolor engagerar stora grupper av unga, men också många äldre som lämnat yrkeslivet.

Ytterligare insatser för att övervinna olika studiehinder måste vidtas. Att människor med funktionshinder kan delta i folkbildande verksamhet är av central betydelse, nu och i framtiden.

Folkbildningens förhållningssätt grundas i en stark tilltro till människans inneboende kraft och potential till utveckling.

Folkbildningsrådet

Statsbidrag till studieförbund – kriterier och fördelningsprinciper från och med 2010

En stark kraft i lokalsamhället

Folkhögskolor och studieförbund ska vara drivkrafter för lokal och regional mobilisering, utveckling och tillväxt.

Folkbildningens lokala förankring grundas inte minst i ett nära samarbete med folkrörelserna och föreningslivet. Folkbildningen ska utgöra en förnyelsekraft i de etablerade rörelserna, men också vara en arena där nya rörelser kan växa och ta form. I framtiden är det en central uppgift för folkbildningens organisationer att stärka sina positioner också i storstädernas lokalsamhällen.

Samarbetet med olika aktörer i det civila samhället, näringslivet och den offentliga sektorn måste utvecklas, i sökandet efter lösningar på framtida samhällsproblem.

En klar röst för mångfald och pluralism

Det mångkulturella samhället bär på stora möjligheter. Att människor med olika etnisk, religiös och kulturell bakgrund möts inom folkbildningen skapar en positiv dynamik i verksamheten. Grundläggande idéer och pedagogik kan tillämpas och vidareutvecklas.

För människor som söker sig till vårt land ska folkhögskolor och studieförbund vara en självklar möjlighet. Folkhögskolor och studieförbund bör själva framstå som mångkulturella förebilder.

Invandrarnas organisationer och nya sociala rörelser som växer fram i det mångkulturella samhällets spår, måste få en starkare roll i folkbildningens organisationer och verksamhet.

Globalt och lokalt – för en långsiktigt hållbar utveckling

Folkbildningen ska bidra till ett ökat vardagsengagemang för globala frågor genom konkreta, lokalt förankrade insatser. Folkhögskolor och studieförbund kan stärka sitt deltagande i utvecklingsprojekt och olika former av utbyten samt intensifiera de opinionsbildande insatserna för en långsiktigt hållbar utveckling.

Folkbildningen bör även stärka sitt engagemang i internationella organisationer och nätverk.

Framtidens lärande tar form

Folkbildningens organisationer står inför betydande pedagogiska utmaningar. Framtidens lärmiljöer blir mer varierade och mångfacetterade. Flexibla studieformer kommer att få en avsevärt större roll i framtidens folkbildning. Alla ska ges möjligheter till olika former av lärande.

Folkhögskolor och studieförbund kan, ibland i samarbete med bibliotek, lärcentra och andra utbildningsanordnare, stärka och utveckla sin roll som lokala stödjepunkter för lärande i hela landet.

Folkbildningen i utbildningssamhället

Folkbildningens förmåga att anpassa innehåll och arbetsformer till människors skiftande behov är en tillgång i olika former av utbildning. Folkbildningen kan ta ett ökat ansvar för utbildning av vuxna, inte minst mot bakgrund av de goda erfarenheterna från Kunskslyftet. Potentialen är stor även ifråga om olika former av yrkesutbildningar.

Folkbildningen har stor erfarenhet av verksamhet med unga deltagare, och bör få möjlighet att genomföra gymnasieutbildning för unga, på samma sätt som är möjligt inom vuxenutbildningen. Folkbildningen utgör en brygga till högskolestudier, men folkbildningen kan också vara ett komplement till högskolan. Arbetet med validering bör även omfatta folkbildningens olika studiemöjligheter.

Studiestödssystemet måste ses över i syfte att skapa en större flexibilitet som sätter den studerande i centrum.

Hoten mot folkhälsan – och folkbildningens möjligheter

Folkbildningen ska bidra till att utveckla effektiva rehabiliteringsinsatser med sikte på ökad livskvalitet och med ambitionen att människor ska kunna ta ansvar för sin egen försörjning.

Verksamheten i studieförbund och folkhögskolor är i sig folkhälsobefrämjande och det finns stora möjligheter att förstärka de förebyggande insatserna.

Genom ett aktivt arbete tillsammans med nätverk, självhjälpgrupper, patientsammanslutningar och andra frivilliga grupper kan människor få stöd att ta ansvar för sin egen hälsa.

Kultur – för personlig utveckling och livskraftiga lokalsamhällen

Folkbildningen ska i framtiden bibehålla och utveckla sin position som Sveriges största kulturarena, både när det gäller att förmedla kulturupplevelser och erbjuda människor möjlighet till eget skapande. Insatserna inom kulturområdet ska ha en bred bas men också tillfredsställa högt ställda förväntningar inom olika specialområden.

Folkhögskolor och studieförbund ska vara självklara mötesplatser och drivkrafter i ett lokalt kulturliv. Insatserna för att möta ungdomars vilja att utöva och uppleva kultur ska intensifieras. Detsamma gäller rollen som entreprenörer och initiativtagare till olika lokala kulturella evenemang.

Framtidens finansiering och styrning av folkbildningen

Inom folkbildningen ska det finnas en hög beredskap för att ompröva etablerade organisations- och verksamhetsformer.

Folkbildningsrådets roll ska bibehållas med en stark integritet att fatta beslut till nytta för folkbildningen som helhet.

Principen att staten anger övergripande motiv för anslaget till folkbildningen, men avstår från detaljreglering, bör ligga fast. Detta innebär ett stort ansvar för folkbildningens organisationer att själva prioritera mellan olika angelägna uppgifter.

Kraven på fortbildning inom folkbildningens organisationer kommer att växa.

Tillfälliga projektbidrag ökar i omfattning, vilket innebär möjligheter, men också risker. Samhällsstödet till folkbildningen har kraftigt urholkats och bör stärkas. För att skapa förutsättningar för vidgade insatser krävs nya resurser.

Behovet av folkbildningsforskning är stort och forskningen har en angelägen uppgift att bidra till idé- debatt och utveckling av folkbildningsverksamheten.

Bilaga 3

Förtydligande av regler för rapportering av Studiecirkel på distans

2001-03-27 (reviderad 2003-12-12/TÖ)

Folkbildningsrådets styrelse beslutade i september 2000 att en studiecirkel kan bedrivas med enbart fysiska möten, en kombination av fysiska möten och distansutbildning eller i sin helhet på distans. *Är distansinslagen av betydelse för studierna som helhet, rapporteras cirkeln som distanscirkel, även om mindre än 50 % av tiden genomförts på distans.*

En studiecirkel består av minst tre personer som under minst tre sammankomster och minst nio studietimmar gemensamt söker kunskap. Cirkelledaren, som kan vara en av dessa tre, är godkänd av studieförbundets lokala enhet. De grundläggande villkoren gäller även för studiecirkel på distans. Det handlar om antal deltagare, deltagares ålder och krav på studiematerial. Vidare att man ska ha deltagit vid minst en av de tre första träffarna. I en distanscirkel innebär det att man måste ha varit uppkopplad till ”klassrummet” där kommunikationen sker minst en gång under de tre första veckorna av cirkeln.

Studiecirkel på distans kräver aktiva insatser från studieförbundsavdelning och ledare för att stödja gruppens och deltagarnas studiearbete. Kommunikation och interaktivitet både mellan ledare och deltagare och mellan deltagare måste finnas. Studierna måste anordnas så att helhet och sammanhang kan skapas och att kunskaperna kan prövas och bearbetas i ett öppet och fortlöpande samtal.

Arbetsplan

En plan ska upprättas där studiemål, metoder i cirkelarbetet och tidsomfattning¹ ska kunna avläsas. Utgångspunkten för beräkning av verksamheten är ledarens avtalade tid i studietimmar. Det är viktigt att det finns ett klart samband mellan planen och den slutrapporterade cirkeltiden. Denna tid är riktmärke för respektive deltagares distansstudietid.

I en cirkel där deltagarna enbart träffas över nätet är det lämpligt att bestämma en rimlig tid som deltagarna ska avsätta till studier t ex tre timmar per vecka. Utgångspunkt är hur många timmar per vecka som skulle varit aktuellt i cirkeln om man hade träffats fysiskt. Sedan utgår man från de valda timmarna per vecka och fyller på eller drar ifrån om det blir någon förändring.

Närvaro

Arbetsplanen ersätter det tidigare kravet på att spara loggfiler av kommunikationen i konferensen/cirkeln, som en kvittens på aktivitet.

Cirkelledaren bedömer² vilka som deltagit i studierna utifrån aktiviteten under tiden för varje delmoment/sammankomst.

Deltagarna samt antal studietimmar noteras på listan. Vid beräkning av timmar får man utgå från hur många timmar som cirkeln skulle omfattat i en ”vanlig” cirkel (planen), ledarens avtalade tid och deltagarnas kollektiva cirkelinsats.

Verksamheten rapporteras i den lokalavdelning som programfört cirkeln och har kostnader för cirkelledaren.

Cirkelns omfattning i studietimmar, vad som huvudsakligen är tänkt att studeras vid varje cirkelträff/delmoment och hur många timmar en träff omfattar ska framgå av arbetsplanen. (T ex 3 timmar/vecka, eller två träffar x 2 timmar/vecka eller en träff x 4 timmar per månad).

Om studiernas uppläggning eller innehåll förändras, cirkeln förskjuts i tid eller timtalet förändras jämfört med det som finns angivet i den ursprungliga arbetsplanen, ska arbetsplanen justeras av deltagarna gemensamt i cirkeln innan den avslutas.

---

¹ Sammankomster/delmoment

² Det är deltagandet utifrån arbetsplanens sammankomster/delmoment, även läsandet av andras inlägg, i de gemensamma konferenserna som räknas som närvaro - inte det helt individuella arbetet, eller arbete med färre än tre personer, på samma sätt som i fysiska cirklar. Det innebär att; en deltagare som efter att ett delmoment/en sammankomst avklarats läser inlägg, alltså inte är att betrakta som närvarande i just denna sammankomst.

Bilaga 4

Riktlinjer för förstärkningsbidraget inom studieförbundens verksamhet

1. Förstärkningsbidragets utformning och avgränsning

Förstärkningsbidrag utgår för att täcka merkostnader för extra insatser. Bidraget avser verksamhetsformerna studiecirkel, kulturprogram och annan folkbildningsverksamhet.

Bidraget avser två deltagarkategorier:

- Personer med funktionsnedsättning
- Personer som har invandrat och som har brister i svenska språket

Förstärkningsbidraget är avsett att täcka merkostnader för att personer i dessa två deltagarkategorier ska kunna delta i studieförbundens verksamhet på lika villkor som andra.

Studiecirklar, kulturprogram och annan folkbildningsverksamhet som har inneburit merkostnader berättigar till bidrag.

Att deltagare med funktionsnedsättning eller invandrade med bristfälliga kunskaper i svenska deltar i studieförbundens verksamhet är inte tillräckligt för att erhålla förstärkningsbidrag.

2. Detta ska förstärkningsbidraget användas till

Förstärkningsbidraget är avsett för att täcka faktiska merkostnader som är direkt relaterade till verksamhetens genomförande.

Insatser som bidraget kan användas till är:

- Intern utbildning/fortbildning
- Nationellt utvecklingsarbete
- Anpassning av lokaler
- Teknisk utrustning
- Studiematerial
- Rekryteringskostnader
- Ökad ledartäthet
- Expertmedverkan
- Tolk
- Hjälpredare
- Extra administration som föranleds av de särskilda åtgärderna

3. Deltagare som får utgöra beräkningsunderlag för förstärkningsbidrag

3.1 Deltagare med funktionsnedsättning

I sin handläggning av förstärkningsbidraget utgår Folkbildningsrådet från socialstyrelsens definitioner:

- Funktionsnedsättning definieras som nedsättning av en fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd, eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara av bestående eller av övergående natur.
- Funktionshinder definieras som den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Exempel på begränsningar kan vara svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, sociala relationer, fritids- och kulturaktiviteter, utbildning samt demokratiska processer. Det handlar framför allt om bristande tillgänglighet och anpassning av omgivningen.

Deltagare med en tidigare kort formell utbildning inte anses ha en funktionsnedsättning trots svårigheter i inlärningsprocessen kanske som en följd av bristande läs- och skrivvana. Inte heller deltagare, som kan anses falla under begreppet med sociala problem, kan enbart på den grunden betraktas ha funktionsnedsättningar.

Folkbildningsrådet

Statsbidrag till studieförbund – kriterier och fördelningsprinciper från och med 2010

Funktionsnedsättning som ofta kräver en anpassning för att studiesituationen ska fungera är rörelsehinder, synskada, hörselskada, dövhet, dyslexi, utvecklingsstörning, förvärvad hjärnskada i vuxen ålder, psykisk funktionsnedsättning, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (till exempel autism, Aspergers syndrom och ADHD) och olika medicinska funktionsnedsättningar (till exempel afasi och epilepsi).

3.2. Invandrade med brister i svenska språket

Person som har invandrat och som har sådana brister i det svenska språket, att det föreligger svårigheter att delta i studieförbundets verksamhet utan särskilda insatser, får ingå i det antal deltagare som ligger till grund för beräkning av förstärkningsbidrag.

Som deltagare avses i statsbidragshänseenden deltagare bosatta i Sverige inkluderat flyktingar/invandrare med uppehållstillstånd samt deltagare från övriga länder i EES-området. Gäststuderande från andra länder, är inte invandrare. Gäststuderande berättigar därför inte till förstärkningsbidrag.

4. Policydokument – ett villkor för förstärkningsbidrag

Ett villkor för att studieförbundet ska vara berättigat till förstärkningsbidrag är att studieförbundet har antagit ett policydokument. Det ska ange inriktningen för insatserna med deltagare med funktionsnedsättning respektive deltagare som har invandrat och som har brister i svenska språket. Dokumentet ska innehålla studieförbundets policy vad gäller:

- Allmänt förhållningssätt
- Rekrytering
- Pedagogiska/metodiska arbetssätt
- Lokaler och annan teknisk utrustning
- Utveckling och förnyelse av verksamhet
- Utbildning för förtroendevalda, personal och cirkelledare
- Samspelet med medlems- och samverkande organisationer vad gäller deltagare med funktionsnedsättning och invandrade med behov av stöd i svenska språket.

5. Rapportering av verksamheten

5.1. Redovisning

Folkbildningsrådet ska till regeringen kunna redovisa att statsbidraget till folkbildningen använts i enlighet med statens syfte. Folkbildningsrådet ska även redovisa hur många av studieförbundsdeltagarna som har en funktionsnedsättning respektive är födda utomlands.

Studieförbunden ska till Folkbildningsrådet beskriva hur bidraget har använts samt uppge för hur många deltagare och timmar förstärkningsbidraget avser. Rapportering sker via Gustav/motsvarande.

Folkbildningsrådet kommer att ta fram regler för hur verksamheten ska redovisas och dokumenteras.

5.2. Uppföljning

Uppföljning av studieförbundens insatser med förstärkningsbidrag bör ingå som en naturlig del i internkontrollen. Studieförbundens allmänna målskrivningar bör ligga till grund för studieförbundets uppföljnings- och utvärderingsarbete.

Behovet av utvärdering av förstärkningsbidragets användning med stöd av forskare diskuteras i samband med Folkbildningsrådets utvärderingsplan.

6. Återbetalning av medel

Folkbildningsrådets styrelse reglerar formerna för återbetalning av statsbidrag vid felaktigt inrapporterad verksamhet. Studieförbundsavdelning, som felaktigt rapporterar underlag för statsbidrag, ska betala tillbaka den del av erhållet statsbidrag som baseras på den felaktiga rapporteringen till sitt förbund. Nytt rapporteringsunderlag inlämnas till Folkbildningsrådet som justerar beräkningsunderlaget vid kommande statsbidragsfördelning. Felaktigt utbetalt statsbidrag ska återbetalas till Folkbildningsrådet.

Bilaga 5

Statsbidragsvillkor för anslag 14:1 Bidrag till folkbildningen 2010 Allmänna statsbidragsvillkor

(Här redovisas endast de avsnitt i statsbidragsvillkoren som är relevanta för studieförbunden)

Förordningen

Verksamheten ska ha den inriktning som anges i förordningen om statsbidrag till folkbildningen (SFS 1991:977 kompletterad med SFS 1992:737, SFS 1998:973, 2000:1451 samt SFS 2006:1499).

Mål- och styrdokument

Varje studieförbund ska upprätta mål- och styrdokument som beskriver de för verksamheten beslutade målen. Dokumenten ska vara fastställda av studieförbundets styrelse samt vara daterade.

Aktuella dokument ska insändas till Folkbildningsrådet, som årligen, den 1 juli, kontrollerar att statsbidragsvillkorade handlingar har diarieförts på Folkbildningsrådet.

Årsredovisning

Årsredovisning ska årligen upprättas och före den 1 juli insändas till Folkbildningsrådet.

Genom årsredovisningen styrker studieförbundets förbundsstyrelse att de uppgifter som studieförbundet har rapporterat i sin verksamhetsredovisning är korrekta.

Utifrån regeringens årliga riktlinjer till Folkbildningsrådet ska:

Studieförbunden redovisa sin verksamhet i form av antalet studiecirklar, antalet studietimmar och ämnesinriktning på cirkelarna. Antalet deltagare ska anges per kön och i åldersgrupper. Deltagare med utländsk bakgrund, deltagare med funktionsnedsättning och arbetslösa deltagare ska redovisas. Antalet kulturprogram och antalet deltagare i dessa program ska redovisas. För kategorin annan folkbildningsverksamhet ska antalet arrangemang, antalet studietimmar och antalet deltagare redovisas.

Vidare framgår det av regeringens riktlinjer att all statistik som rör individ ska vara uppdelad på kön om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Av årsredovisningen ska det tydligt framgå hur mycket studieförbundet erhållit i statsbidrag.

Följande principer gäller för den ekonomiska redovisningen:

- Verksamhetsår bör sammanfalla med kalenderår. I de fall dessa ej sammanfaller ska i not statsbidragen för respektive kalenderår redovisas med gjorda periodiseringar.
- På intäktssidan i resultaträkningen alternativt i not ska de statliga anslagsposterna särredovisas. I de fall dessa ej överensstämmer med de belopp som fördelats av Folkbildningsrådet eller annan myndighet ska i not eventuell periodisering eller annan omfördelning redovisas. Vid periodisering ska noten också hänvisa till aktuell balanspost.
- Studieförbunden ska redovisa transfereringar av statsbidragen till lokalavdelningar/enheter. Studieförbunden och deras lokalavdelningar har därutöver skyldighet att lämna de uppgifter som Folkbildningsrådet begär för att fullgöra sina myndighetsuppgifter.

Återtagande av statsbidrag

Om statsbidrag har erhållits på felaktiga grunder kan Folkbildningsrådet återta statsbidrag i enlighet med Förordning(1991:977) om statsbidrag till folkbildningen. Frågan regleras i §9a:

Folkbildningsrådet får besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ett statsbidrag om

1. Mottagaren av statsbidraget genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att statsbidraget har lämnats felaktigt eller med för högt belopp,
2. Statsbidraget av något annat skäl än vad som sägs i 1 har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och mottagarens borde ha insett detta,
3. Statsbidraget inte använts för det ändamål det har beviljats, eller
4. Villkor i beslutet om statsbidrag inte har följts.

Bilaga 6

Allmänna råd vid upprättande av årsredovisning³ för centralt studieförbund avseende statsbidragsvillkorade avsnitt

Syfte

I syfte att underlätta arbetet vid upprättande av årsredovisningen redovisas de statsbidragsvillkorade uppgifter som ska ingå i årsredovisningen.

Allmänt

Verksamhetsåret redovisas i en årsredovisning.

Dessa allmänna råd avser enbart de krav Folkbildningsrådet ställer med anledning av statsbidrag till studieförbund. Utformning och övrigt innehåll regleras i Årsredovisningslagen (ÅRL) och eventuellt i egna anvisningar. Studieförbund inklusive lokalavdelning eller motsvarande har därutöver skyldighet att lämna de uppgifter som Folkbildningsrådet begär för att fullgöra sina myndighetsuppgifter.

Verksamhetsår och rapportering

Verksamhetsår bör sammanfalla med kalenderår.

Årsredovisningen upprättas årligen och insänds före 1 juli till Folkbildningsrådet.

Innehåll

Årsredovisningen ska innehålla uppgifter om:

1. *Samlad verksamhet*, utifrån regeringens årliga riktlinjer till Folkbildningsrådet, i form av en sammanställning över:
  - Antal studiecirklar och studietimmar.
  - Antal deltagare redovisade per kön och i åldersgrupper.
  - Antal deltagare med utländsk bakgrund.
  - Antal deltagare med funktionsnedsättning.
  - Antal deltagare som är arbetslösa.
  - Ämnesinriktning på cirkarna.
  - Antal kulturprogram och antal deltagare i dessa.
  - Antal arrangemang, studietimmar och deltagare i annan folkbildningsverksamhet.
2. *Ekonomisk redovisning*, vilken ska omfatta resultaträkning, balansräkning samt notapparat. En tydlig redovisning av erhållna statsbidrag ska ske enligt följande principer:
  - De statliga anslagsposterna ska särredovisas i resultaträkningens intäktssida alternativt i not. Överensstämmer ej dessa anslagsposter med de som fördelats av Folkbildningsrådet eller annan myndighet ska i not periodisering eller annan förklaring till avvikelser redovisas. Vid periodisering ska noten också hänvisa till aktuell balanspost.
  - Transfererade statsbidrag till lokalavdelningar/enheter.

---

³ Benämning och innehåll för *Årsredovisning* varierar mellan olika bidragsmottagare. Med *Årsredovisning* avses här en årlig skriftlig publikation – oavsett benämning – där varje studieförbund redovisar ekonomisk förvaltning av verksamheten samt statsbidragsvillkorade uppgifter.

Folkbildningsrådet

Box 380 74, 100 64 Stockholm

Tel: 08-412 48 00, fax 08-21 88 26

www.folkbildning.se

fbr@folkbildning.se